

Høringsuttalelse vedrørende NOU 2010:7 Mangfold og mestring – flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet

Kommentarer fra Kongsgård skolesenter, Kristiansand

Kongsgård skolesenter har ansvaret for norskopplæring og grunnskoleopplæring for voksne etter paragraf 4A-1 og 4A-2, så vi har derfor konsentrert oss om delene av NOUen som gjelder denne opplæringa, kapittel 1, 6, 10, 11, 12 og 16

1.1:Hovedperspektiver og utvalgte forslag til tiltak

- *tilbud om språk- og kommunikasjonskurs i forkant av, eller som en del av, høyere utdanning for å styrke gjennomføringsgraden og bedre overgangen til arbeidslivet.*

Kommentar: Mange større voksenopplæringsentra tilbyr allerede deltakere som har studiekompetanse fra hjemlandet norskkurs som en forberedelse til Test i norsk – høyere nivå (Bergenstesten). Disse kursene finansieres som betalingskurs direkte retta inn mot testen. Voksenopplæringsentrene har kompetansen, så hvis en finansiering kommer på plass kan disse kursene utvikles til å bli gode forberedende kurs til høyere utdanning eller jobb.

Langvarig andrespråksopplæring

- *Forskning viser at det å lære et andrespråk så godt at det fungerer som fullverdig opplæringspråk, tar fra 5-7 år. Utvalget foreslår derfor blant annet følgende*

Kommentar: Å få et fullverdig andrespråk krever 5-7 år. Når det i voksenopplæringa legges opp til en finansiering over 3 år og det forventes at deltakerne skal gjennomføre norskopplæringa på tre år, står dette i sterk kontrast til punktet over. Spesielt når det har vært en dreining av innvandrergruppa i forhold til at de har lavere utdanning med seg fra hjemlandet og at andelen unge innvandrere har økt. Disse trenger lang tid i opplæring, både i norsk opplæring og seinere i grunnskoleopplæring. Her strekker ikke finansieringa til.

- *både lærere som underviser i norsk og lærere som underviser i andre fag bør ha kompetanse i norsk som andrespråk og kunnskap om flerspråklighet*

Kommentar: Støtter dette veldig, særlig at lærere som underviser i andre fag enn norsk også får kompetanse i norsk som andrespråk. Vi mener at fagfeltet Norsk som andrespråk ble svekket ved at det ble tatt bort som eget faget i grunn- og videregående skole. Et mindretall i Østbergutvalget foreslår å gjøre lærerplanen i grunnleggende norsk obligatorisk. Da bør heller en ny fagplan i Norsk som andrespråk utvikles for å heve statusen til dette fagfeltet. For lærere i voksenopplæringa vil faget voksenpedagogikk være et supplement til den overnevnte kompetansen.

Vi har også lyst til å knytte noen kommentarer til utvalgets forslag om å utvikle særskilte prøver som skal erstatte ordinær norskprøve i videregående skole i forhold til generell studiekompetanse. (Se utdrag under fra kap. 9.) Nå har vi i en årrekke hatt et fag for minoritetspråklige elever både i grunn- og videregående skole som tok høyde for at brukerne ikke hadde norsk som morsmål. Denne planen ble fjernet og erstattet av en overgangsplan som elevene skal følge til de er klare til å ta steget over i ordinær norskplan. For seint

ankomne vil ytterst få kunne ta det steget, men må likevel gjøre det fordi det kun foreligger en norskprøve til eksamen, i hvert fall i grunnskolen. Når man nå foreslår å innføre en egen test igjen fordi disse elevene i vgs, skjønner vi ikke hvorfor faget NOA ble fjernet. Fagplanen og avgangsprøve var tilpasset elevene uten å ha noe B-stempel, men nå foreslås det altså å innføre en egen prøve igjen. For øvrig foreligger jo allerede "Test i norsk- høyere nivå, eller den såkalte Bergenstesten for minoritetsspråklige som har studiekompetanse fra hjemlandet. Vi syns at forslaget om å innføre en slik prøve, viser at det var galt å fjerne faget og fagplanen i Norsk som andrespråk .

Sitat fra kapittel 9. En særskilt ordning må bestå av en egen test i norsk, der bestått test erstatter kravet om bestått ordinær norsk for å få generell studiekompetanse.

Overgangsordningen, som i 2010 gir elever i yrkesfaglige og studiespesialiserende utdanningsprogram mulighet til å ta eksamen etter NOA-planen, videreføres inntil ny særskilt ordning foreligger.

Flerspråklighet som en verdi

- *økt bruk av tospråklig opplæring i fag*

Kommentar: Vi ønsker å presisere at det er viktig å bruke tospråklige opplæring i fag også i grunnskoleopplæringa for voksne, spesielt når det gjelder aldersgruppa 16-20 år, men her strander det på økonomi og tilgang på tospråklige lærere. Vi ser også nytten av å tilby morsmålsopplæring til den yngste elevgruppa i voksenopplæringa.

Implementeringsutfordringer

- *økt samarbeid mellom kommunene for å kunne utnytte spisskompetanse utviklet enkelte steder*

Kommentar: Det er mye å hente på samarbeid innen kommuner, særlig når det gjelder grunnskoleopplæring for voksne. Et samarbeid kommuner i mellom vil kunne gi et mye mer differensiert faglig tilbud, og vil også gi økonomisk gevinst for alle involverte.

- *økt samarbeid mellom fylker og kommuner særlig med hensyn til overgangen mellom grunnskole og videregående opplæring og forholdet mellom grunnsopplæring og voksenopplæring*

Kommentar: Det diskuteres i rapporten om det er fylket eller kommunen som skal ha ansvaret for 16-19 åringene når det gjelder opplæring. I Kristiansand er det kommunen som har kompetansen og driver grunnskoleopplæringa av den gruppa, men det er et godt samarbeid ved overgangen til videregående skole. Fordelen ved at kommunen har hånd om denne gruppa, er at det blir en veldig god og flytende overgang mellom norskopplæringa og grunnskoleopplæringa fordi opplæringa skjer under samme tak. Denne ordningen fungerer nok best der det er en stor grunnskoleavdeling slik at det blir et ungdomsmiljø på skolen. Det bør også etableres bedre ordninger mellom ordinær grunnskole og voksenopplæring når det gjelder ungdom som kommer til Norge sent i ungdomsskolealderen. Disse ungdommene

bør få et tilbud om ekstra år i voksenopplæringa før de begynner på videregående skole. Alternativt må det etableres innføringsklasser på videregående skoler for disse elevene.

- *i det videre arbeidet med inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner bør det vurderes om det er tatt tilstrekkelig hensyn til ressursbehovet knyttet til minoritetsspråklige barn, unge og voksne.*

Kommentar: De siste åra har andelen deltakere som har behov for grunnskoleopplæring økt, ikke minst fordi andelen deltakere i aldersgruppa 16- 25 år har økt dramatisk. Denne deltakergruppa krever et heldags undervisningstilbud, 25-30 timer, og mange år i opplæring. Dagens finansieringsordning dekker ikke ressursbehovet knyttet til denne opplæringa, så det trekkes store vekslers på kommuneøkonomien. Det er en hard kamp om ressursene i kommunene, ikke minst innenfor undervisningsbudsjettet, og da kan voksenopplæring fort bli nedprioritert. Ledere i voksenopplæringa bruker mye krefter i forhold til egen kommunene når det gjelder å dokumentere og argumentere for økte ressurser til grunnskoleopplæringa for voksne, selv om det er en lovpålagt opplæring.

6:Kartlegging av strukturelle rammebetingelser for opplæring av minoritetsspråklig ungdom med kort botid i Norge

Kommentar: I kapittelet påpekes problematikken med ungdom med kort botid i Norge i forhold til hvem som skal ha ansvaret for opplæringa deres. Regelverket er som det påpekes klart, men ungdom kan likevel oppleve å bli en kasteball mellom kommune og fylke. Som voksenopplæringscenter har vi tilbudt grunnskolene i Kristiansand å gi minoritetsspråklige elever med kort botid i Norge et ekstra grunnskoletilbud før de søker videregående skole. Vi har mange unge elever, så aldersmessig møter grunnskoleelevene likesinnede, men det er få elever som tar i mot dette tilbudet, til tross for at mange har behov for det. En vellykka overgang til VO forutsetter at avgiverskolen tidlig tar dette opp med eleven og foreldrene. Elever som avslår et slikt råd, får det tøft i videregående skole fordi fylket heller ikke tilbyr innføringsklasser for minoritetsspråklige.

- *Det må vurderes om kostnadsnøkkelen i tilstrekkelig grad fanger voksenopplæringens endrede deltakermasse og det ressursbehov dette medfører.*

Kommentar: Som nevnt i kommentarene i kapittel 1 er det nødvendig å se på finansieringa av opplæringa av aldersgruppa 16-18 år. Jeg mener aldersgruppa bør utvides til 20 år. Den aldersgruppa har økt veldig i omfang og en stor andel av disse har svært mangelfull skolebakgrunn slik at de trenger lang tid i opplæring, og nær sagt samtlige trenger en grunnskoleopplæring. Voksenopplæringssentrene står ofte aleine i kommunene og er veldig selvdrevne slik at det krever hardt arbeid mot kommunen for å få ekstra midler til denne opplæringa. Her i Kristiansand har kommunen forståelse for problematikken og er villige til å satse på grunnskoleopplæring for voksne. Kommuner som følger IMDIs anmodning om å ta i mot mange flyktninger i denne aldersgruppa, i sær enslige mindreårige, bør få tilført midler øremerka opplæring, og ikke som økning i integreringstilskuddet.

10 Innføringstilbud for nyankomne elever

10.3.3 Grunnskoleopplæring etter opplæringsloven § 4A-1

For elever som kommer sent i skoleløpet og har lite skolegang fra før, vil det ofte være vanskelig å delta i ordinær opplæring og seinere gjennomføre videregående opplæring selv med ett års innføringsklasse. Utvalget har derfor vurdert at det er nødvendig med et tilbud om grunnskoleopplæring etter opplæringsloven § 4A-1 for ungdom. Elever som kommer i løpet av de to siste årene i ungdomsskolen, bør kunne få et tilbud om å ta grunnskoleopplæring etter opplæringsloven § 4A-1 før videregående opplæring.

Kommentar: Vi støtter forslaget. Vi har mange deltakere som aldersmessig hører hjemme i videregående opplæring men velger selv å ta ett eller to år ekstra grunnskoleopplæring i voksenopplæring før de søker seg til videregående skole. Tilbakemeldinger fra videregående skole og elevene selv tilsier at dette er en god ordning og at elevene har et godt faglig grunnlag for å lykkes i videregående opplæring etter ett eller to år i voksenopplæring.

Det anbefales blant annet av NAFO at denne elevgruppa, 16-18 år, bør gå på en videregående skole for å møte jevnaldrene. Det er et godt prinsipp, men en må og se hvor kompetansen ligger og hvor forholdene er best lagt til rette. I Kristiansand vil neppe noen av de videregående skolen ha kapasitet til å ta over 6-8 grunnskoleklasser, men det kan selvsagt jobbes med på sikt hvis det legges føringer på dette. Vgs har selvsagt heller ikke kompetansen og lærerkreftene til å ta over denne opplæringa i overskuelig framtid.

11: Opplæring spesielt organisert for voksne etter opplæringsloven

11.2.1 Grunnskoleopplæring:

- *Det må stimuleres til interkommunalt samarbeid på voksenopplæringsfeltet, inkludert samarbeid mellom kommune og fylke.*

Kommentar: Det går fram av utvalgets undersøkelse at tilbudet og organiseringen varierer betydelig. Det er også vår erfaring sett fra vårt ståsted. Derfor støtter vi forslaget om en sterkere sentralstyring av grunnskoleopplæringen. I den forbindelse vil det også være nyttig å samordne begrepene som brukes på opplæringen, og samordne selve organiseringen av opplæringen. Det bør klargjøres at det er LK06 som er gjeldende læreplan. Vi er usikre på om det er klokt å dele ansvaret for grunnskoleopplæringa av voksne ved fylte 24 år mellom fylket og kommune. Det kan lett føre til en oppsplitting av kompetansen og gi mindre fleksibilitet når det gjelder å tilpasse opplæringa.

Det er også interessant at utvalget foreslår tospråklig opplæring for denne elevgruppa. Det er særlig interessant for gruppa mellom 16-20 år. Men det krever finansiering og utdanning av flere tospråklige lærere.

- *Det må etableres ordninger som sikrer midler til livsopphold i form av stipend eller annen støtte, for eksempel gjennom NAV*

Kommentar: Vi ser også fordelene at det er samme aktør som har norskopplæring og grunnskoleopplæringa. I Kristiansand kombineres norskopplæring og grunnskoleopplæring.

For deltakere som kommer inn under introduksjonsordninga er det også en fordel med denne kombinasjonen. En utvidelse av introduksjonsordninga til 3 år eller mer for deltakere i grunnskoleopplæring vil være en stor fordel. Dette har vært praktisert i noen grad i Kristiansand, men ikke som en fast ordning. Dette vil gi færre av elevene studielån når de er ferdig med grunnskoleopplæringa si, noe som vil føre til at flere fullfører denne opplæringa og har råd til å fortsette på videregående opplæring og fullføre denne. Utvalget foreslår også at NAV kan trekkes inn i finansieringa av livsopphold til deltakere i grunnskoleopplæring. På nittitallet var dette en ordning som fungerte veldig bra i Kristiansand. Dette førte blant annet til at mange minoritetsspråklige kvinner/mødre tok grunnskoleopplæring i Kristiansand. Et svært viktig tiltak når vi vet hvilken betydning mødre har som forbilder i familien.

- *Det bør ses på muligheten for fritak for engelsk og fleksible ordninger i denne sammenhengen.*

Kommentar: Vi er usikre på om det er lurt å innføre fritak i engelsk. Det er et så sentralt fag i norsk skole at manglende engelskkunnskaper kan bli et problem i videre og høyere utdanning. En vet ikke hva slags utdanning som kan bli aktuelt for deltakerne når de tar grunnskoleeksamen. Det er også et prestisjespråk, så de fleste deltakerne ønsker opplæring og eksamen i engelsk. Engelsk er dessuten et språk som anvendes i svært mange sammenhenger utenfor skolen.

Utvalget foreslår interkommunalt samarbeid slik at undervisningen samles i litt større sentre. Dette er vi også enig i, det vil sikre kvaliteten gjennom større muligheter for differensiering og større samlet kompetanse på opplæringsinstitusjonen.

12: Introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

- *Et helhetlig familieperspektiv må inngå som en del av de individuelle planene knyttet til introduksjonsordningen. Det må tilrettelegges bedre for at barns deltakelse i barnehage kan kombineres med foreldres deltakelse i introduksjonsprogrammet*

Kommentar: Etter vår mening er barnehageplass en svært viktig forutsetning for at foreldrene skal kunne delta i introduksjonsprogram.

- *NAV må komme inn med sine ordninger parallelt med norskopplæringen i starten av introduksjonsprogrammet.*

Kommentar: Vi mener at det er viktig at NAV kommer inn, men først når deltakerne har fått grunnleggende ferdigheter i norsk, omtrent på A2-nivå.

- *Introduksjonsprogrammet må utvides for flere deltakere i inntil 3 år, for å sikre at flere kan ferdigstille grunnskoleopplæringen i programperioden.*

Kommentar: Dette er svært viktig, men i mange tilfeller er det for lite å utvide introduksjonsprogrammet til tre år, sett i lys av at mange deltakere har lite eller ingen skolebakgrunn. Forslaget utvalget har om at Nav kan dekke livsopphold til deltakere i grunnskoleopplæring kan kanskje sees i sammenheng med introduksjonsordningen.

- *Det må utvikles tilbud om gratis nettbasert norskopplæring. Utvalget anser det som viktig at kommunene settes i stand til å tilby samfunnskunnskap på et språk deltakeren forstår.*

Kommentar: Vi har prøvd å utvikle nettbasert opplæring, men det strandet på at det ble for dyrt å finansiere, ikke nødvendigvis programvaren, men veiledningen som fulgte nettkurset. En må derfor se på totalpakka, både nettressursen og kostnader til veiledning.

- *50 timer samfunnskunnskap på et språk deltakeren forstår bør sentraliseres og gjøres nettbasert, i tillegg til videreutvikling av fjernundervisningsmetoder og bedre tilgang på tospråklige lærere.*

Kommentar: 50 timer samfunnsfag på et språk deltakeren forstår er en utfordring. Vi imøteser et godt nettkurs i så måte som et supplement, men vi mener likevel at det ikke er riktig å skille disse timene helt ut fra norskopplæringen fordi;

→ 50 timer samfunnsfag på et språk deltakeren forstår er i praksis ikke gjennomførbart når det kan være opptil 75 ulike språk på et voksenopplæringssenter. Det er mangel på tospråklige lærere i alle kommuner.

→ Å løsrive samfunnskunnskapen fra norskundervisningen er svært unaturlig, da norskundervisningen i stor grad baserer seg på samfunnsfaglige emner

→ Flere av emnene i samfunnskunnskap er det unaturlig å ta tidlig i løpet for deltakere som vil gå lenge i opplæring fordi emnene krever bakgrunnskunnskap om andre sider ved det norske samfunnet

- *Det bør satses mer på differensiering av, og fleksibilitet i, norskopplæringen ut fra den enkeltes behov. Norskopplæringen bør sees i sammenheng med andre kvalifiseringstiltak. Det må bli tydeligere sammenheng mellom norskopplæring, opplæring for voksne etter opplæringsloven, høyere utdanning og annen kvalifisering. Særlig lavt utdannede må få mer arbeidsrettet opplæring. Det er behov for etterutdanning og profesjonalisering av lærere i opplæringen for voksne.*

Kommentar: Vi er helt enige i at norskopplæringa må settes inn i en større sammenheng. Noe av årsaken til at sammenhengen kan mangle er selvsagt at voksen sorterer under to lover og to departement. I de fleste kommuner er det voksenopplæringssentrene som har ansvaret for norskopplæringa som derfor ofte blir "skolsk" og tradisjonell. En større variasjon i metodevalg i opplæringa hvor hensynet til den enkeltes framtidige yrkesvalg høres forlokkende ut, men er langt lettere på papiret enn i praksis. En vei å gå for å tilby arbeidsrettet opplæring er å få andre yrkesgrupper inn i opplæringen, for eksempel arbeidsledere fra ikke-akademiske yrkesgrupper. Disse må også få skoloring, men da må det finnes økonomiske virkemidler som et insitament til bedrifter som kan ta oppgaven som språk- og praksisplass for deltakere i nevnte kategori. Vi mener også at det er avgjørende at den enkelte får tett oppfølging ute på arbeidsplassen, det være seg i arbeidspraksis eller første ordinære jobb gjennom Nav. En finansiering av en mentorordning på arbeidsplassen kan bidra til at flere beholder en jobb.

- *"Det kan være en fordel om antall tester for å bedømme norsknivået til kandidaten reduseres" (s.281)*

Kommentar: Vi mener at antall tester som benyttes i dag er OK, men en bør se på nivået eller utforminga av norsksprøve 2, særlig skriftlig prøve i forhold til deltakere med liten eller ingen skolebakgrunn. Her er strykprosenten altfor høy, så det er grunn til å vurdere om prøven er egnet til å måle kandidatenes ferdigheter i norsk.

16:Minoritetsspråklige og spesialundervisning

- *PPT og øvrig hjelpetjeneste må tilføres kompetanse i flerspråklighet og flerkulturell forståelse*

Kommentar: Utvalget påpeker at voksne minoritetsspråklige er underrepresentert i spesialundervisningen. Det kan vi bekrefte og etter vår mening skyldes dette at PPT og kommune ikke prioriterer voksne med behov for spesialundervisning. Men det skyldes nok i like sterk grad at hjelpeapparatet mangler både kunnskap og kompetanse om gruppa og nødvendig testverktøy for å avdekke hjelpebehov. Dette må utvikles slik at minoritetsspråklige voksne får de rettighetene de har krav. Men da må det foreligge en finansiering parallelt med at behovet øker. Slik det er i dag får vi som voksenopplæringsssenter ikke tilført midler fra verken kommune eller stat til spesialundervisning til voksne som tar grunnskoleeksamen etter §4A-1

Kristiansand, 13. september 2010

Morten Hauger
rektor